

PRT 419 – BALKAN ARKEOLOJİSİ

Prof. Dr. Vasıf Şahoğlu

Ders 8: K r s K lt r 

Ankara  niversitesi
Dil ve Tarih – Cođrafya Fak ltesi
Arkeoloji B l m 
Protohistorya ve  nasya Arkeolojisi Anabilim Dalı

KÖRÖS KÜLTÜRÜ

Eupedia map of Early Neolithic Europe

European cultures from circa
5000 BCE to 4500 BCE

Nøstvet & Lihult
cultures

Ertebølle
Culture

Narva
Culture

Kama Culture

Dnieper-Donets
Culture

Khvalynsk
Culture

Linear Pottery Culture

Cucuteni
Culture

Lengyel
Culture

Starčevo-
Körös-Criş
Culture

Shulaveri-Shomu
culture

Chalcolithic
Near East

Cardium Pottery Culture

Neolithic
Greece

Ubaid
Mesopotamia

© Maciamo (Eupedia.com) - 2017

Körös Kültürü güneydoğu Avrupa'daki Neolitikleşme sürecinin erken aşamalarını karakterize eden önemli bir kültürdür.

Balkanlarda Erken Neolitik süreç, MÖ 6. Binyılın başlarında nehir vadileri boyunca yayılarak Karpatlara kadar ulaşmıştır.

Körös kültürü Büyük Macar Ovasının da ötesinde, Tisza vadisi ile Tisza nehri boyunca uzanan ve Karpatların kuzeydoğusuna kadar uzanan bir bölgede yayılım göstermektedir.

KÖRÖS KÜLTÜRÜ

Bu kuzeydoğu bölge (Tokaj Dağlarının olduğu alan – kuzeydoğu Macaristan ve Vihorlat – Gutinian Dağları (Transkarpatlar, Ukrayna) aynı zamanda obsidiyen ve diğer çeşitli taş hammadde kaynakları açısından da oldukça verilmiş bir bölgedir. Bu nedenle daha en erken Neolitik dönemden itibaren insanlar için bir ilgi odağı olmuştur.

Harita:

Yukarı Tisza bölgesindeki Erken neolitik Dönem hammadde kaynakları:

Kırmızı noktalar: Körös Kültürü'nü

Mavi noktalar: Criş Kültürü'nü yansıtmaktadır.

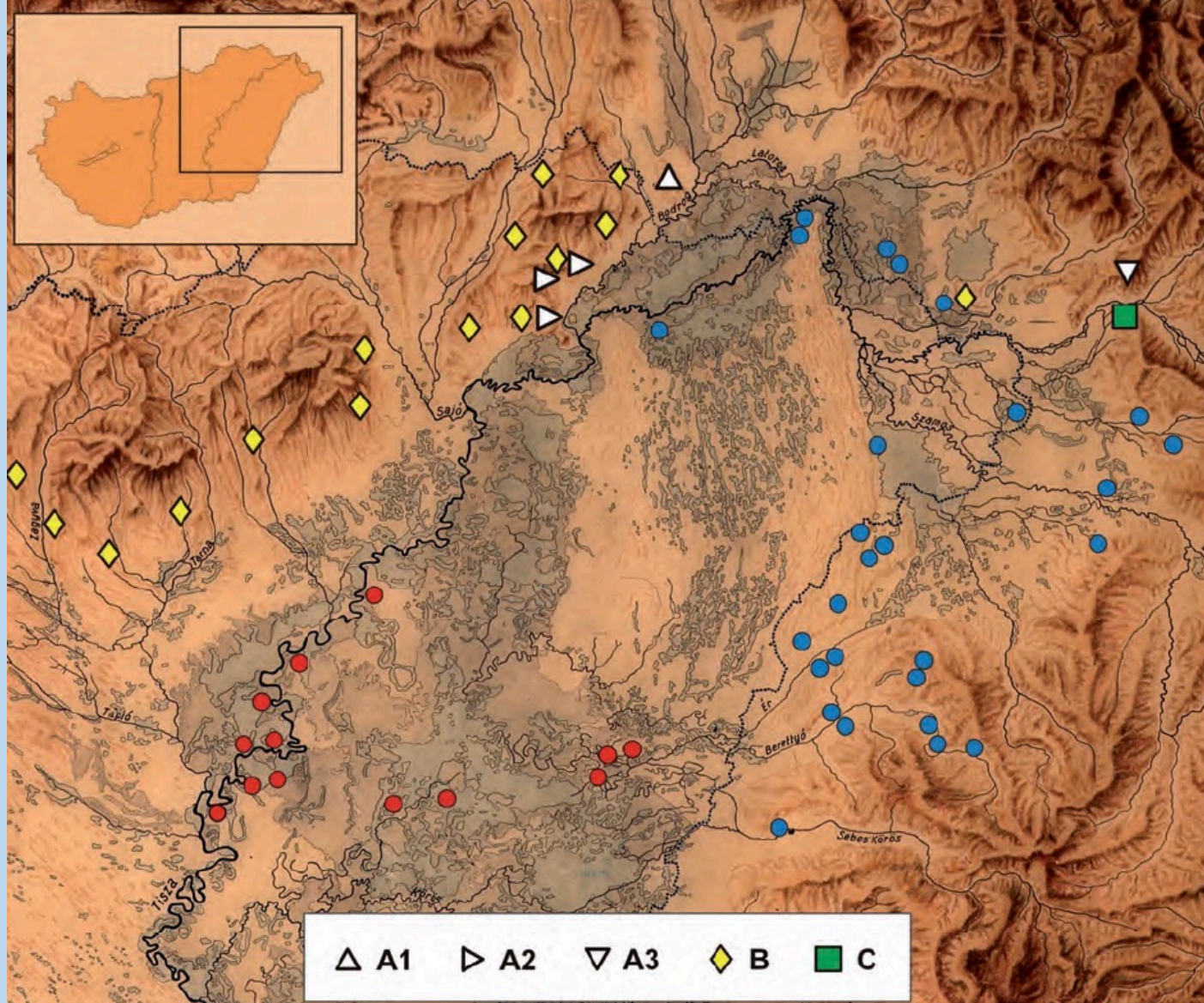
A1: Karpat 1 Tipi Obsidiyen

A2: Karpat 2 Tipi Obsidiyen

A3: Karpat 3 Tipi Obsidiyen

B: Quartz yatakları

C: Andezit yatakları

KÖRÖS KÜLTÜRÜ

Körös Kültürü Criş ve Starchevo Kültürleri ile çağdaş olup birbirleri ile aynı zamanda yanyana, kısmen de çakışarak gelişen kültürlerdir.

Körös Kültürü esas olarak Macaristan'daki Körös nehri boyunca yayılmıştır ve daha çok Macaristanın güneydoğusunda etkindir.

C14 tarihleri, bu kompleksin MÖ 6200lerden itibaren etkin olduğunu göstermektedir. Körös Kültürü MÖ 6. Binyılın 2. yarısına kadar devam etmiştir.

KÖRÖS KÜLTÜRÜ

Evcilleştirilmiş Koyun ve keçi Körös Kültürü'nün ana hayvancılık ürünlerini oluştururken, sığır ve domuz onlar kadar önemli bir yer tutmamaktadır.

Bunun sebebi büyük ihtimalle bu bölgedeki doğal yaşam alanlarının sığır yetiştiriciliği için çok elverişli olmamasıdır. Bir diğer sebep, yerleşmelerin de geçici mahiyetteki durumları göz önüne bulundurulduğunda daha konar geçer bir yaşamın bu bölgede bulunduğudır.

Güney Macaristan'daki sulak ve bataklık alanlarda bulunan Körös yerleşimlerinde özellikle balık kemikleri çok yaygın olarak ele geçmektedir. Bu da balık ürünlerinin diyetinde önemli bir rolü olduğunu göstermektedir.

KÖRÖS KÜLTÜRÜ

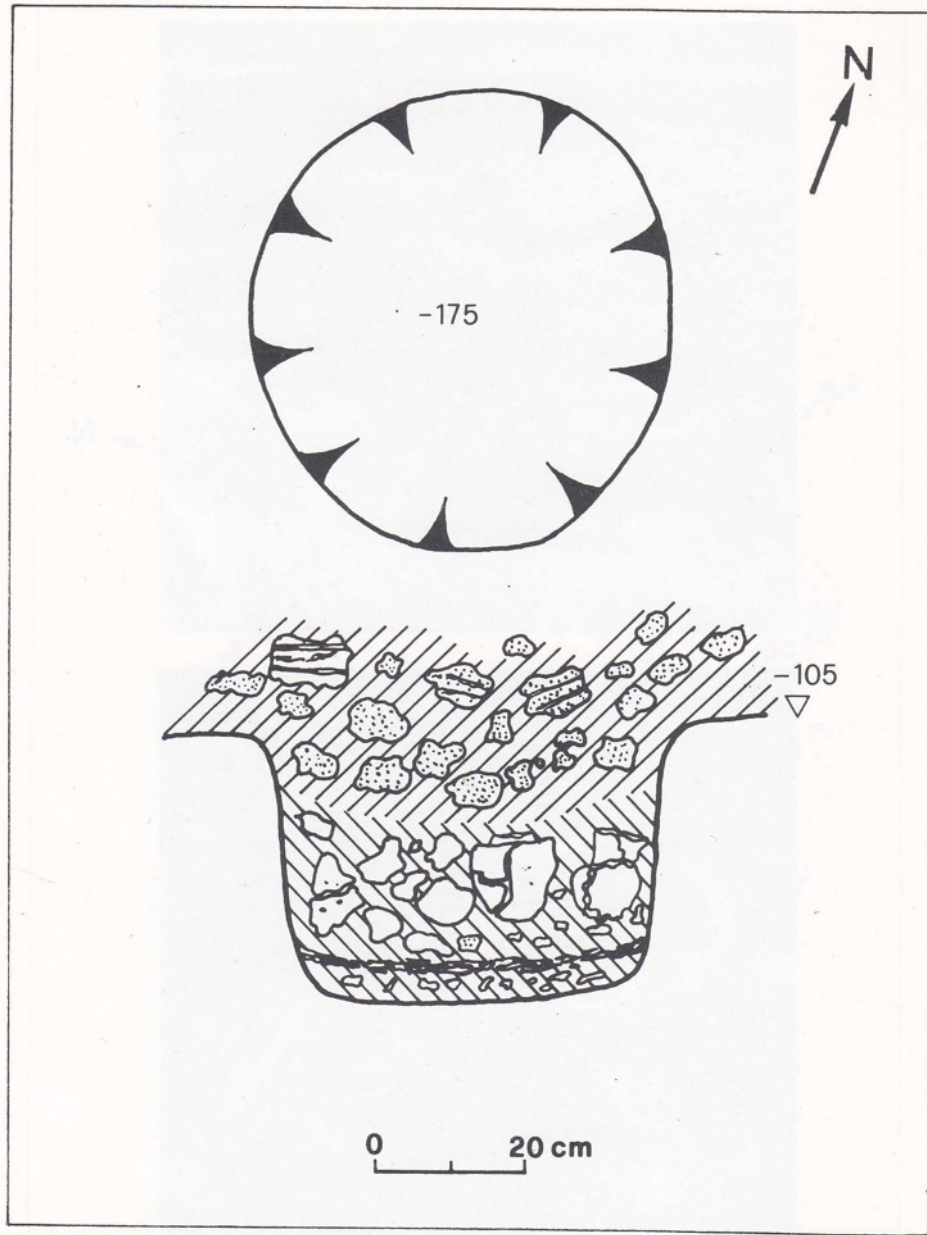
Mimari

Körös Kültüründe mimariler çukur evler olarak tanımlanabilecek bir yapıdır. Toprağa açılan çukurların üst örtüsü ahşap kullanılarak oluşturulmakta böylece yapılar kısmen toprağa gömülü kısmen de toprak üzerinde yer almaktadır.

Yine de bunun dışında normal, toprak üzerine inşa edilen evlere sahip yerleşimler de bulunmaktadır. (Ör: Hódmezovásárhely-Kotacpart isimli yerleşme)

Binaların çoğunluğu tek, dikdörtgen bir mekandan oluşmaktadır. Yapının duvarları ahşap ve dallarla örülerek çamurla kaplanmaktadır.

Bu kamp yerleşmeleri oldukça kısa süreli yerleşimlerdir. Bu bölgede höyük yerleşimlerine rastlanmaz.

Bir Körös Kültürü Çukur evinin kesiti

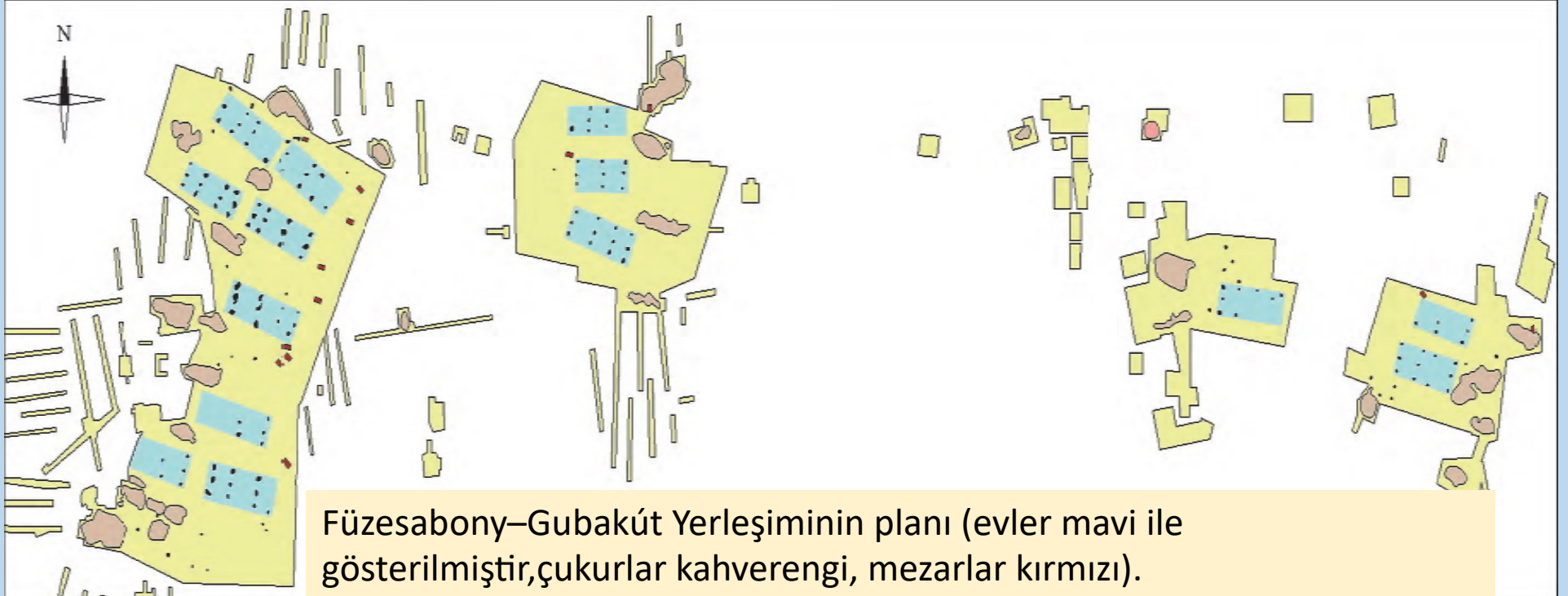
KÖRÖS KÜLTÜRÜ

Mimari

Büyük yerleşimlerde bir veya iki uzun sıra halinde inşa edilen 50 veya üzeri vanıdan oluşan yerleşimler yanında 5-10 yapıdan oluşan düzenlemeler de vardır. SZAKMÁR-KISÜLÉS yerleşimindeki bir Körös Kültürü Evi

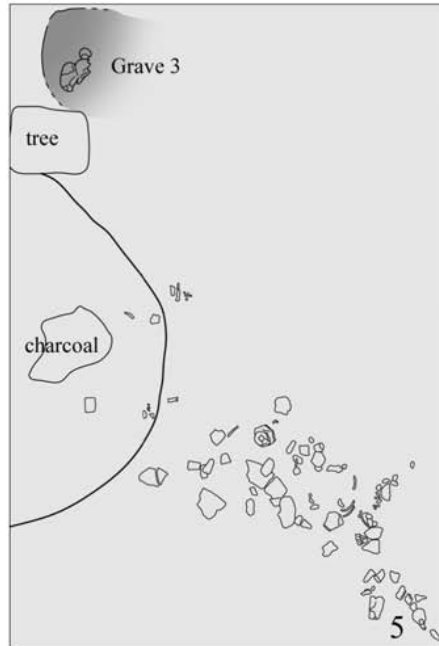
Aşağı Körös Vadisinde yer alan Endrod 119 isimli yerleşimde yüzeye yapılan evlerle çukur evler yaklaşık 75x50mlik bir alana yayılmaktadır.

Bazı yerleşimlerde evler birbirinden 30-50m arayla dağınık yapılmaktadır. Açık alanlardaki ocak yerleri, evlerin içerisinde yer alanlardan daha çoktur. Evlerin içinde ve dışında yere açılan çukurlar içerisinde depolama alanları düzenlenmiştir. Bazı örnekler sıvalıdır. Nosza-Gyöngypart isimli sitte, insanlar belki de yerleşimi kendi içerisinde iki farklı alana bölmek için bir hendek kazmışlardır.

KÖRÖS KÜLTÜRÜ

Mimari

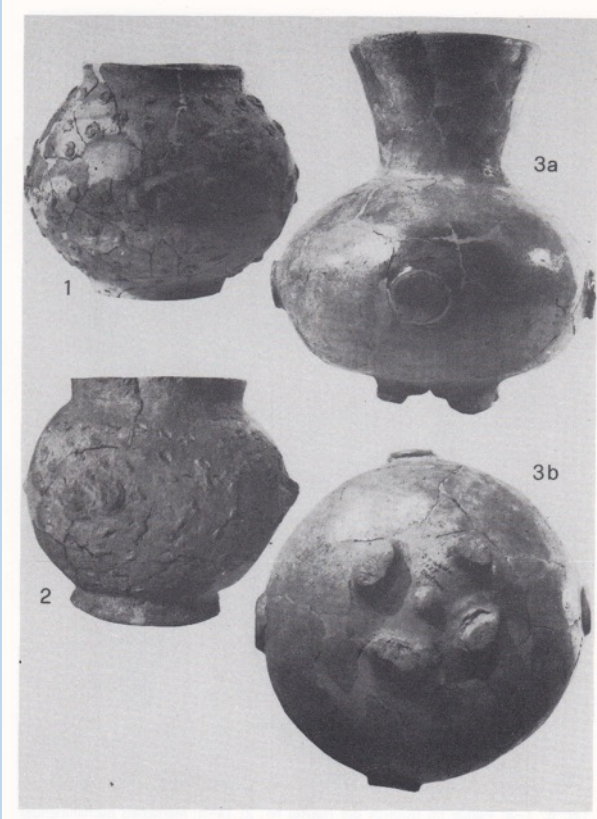
SZAKMÁR-KISÜLÉS yerleşimindeki bir Körös Kültürü Evi

KÖRÖS KÜLTÜRÜ

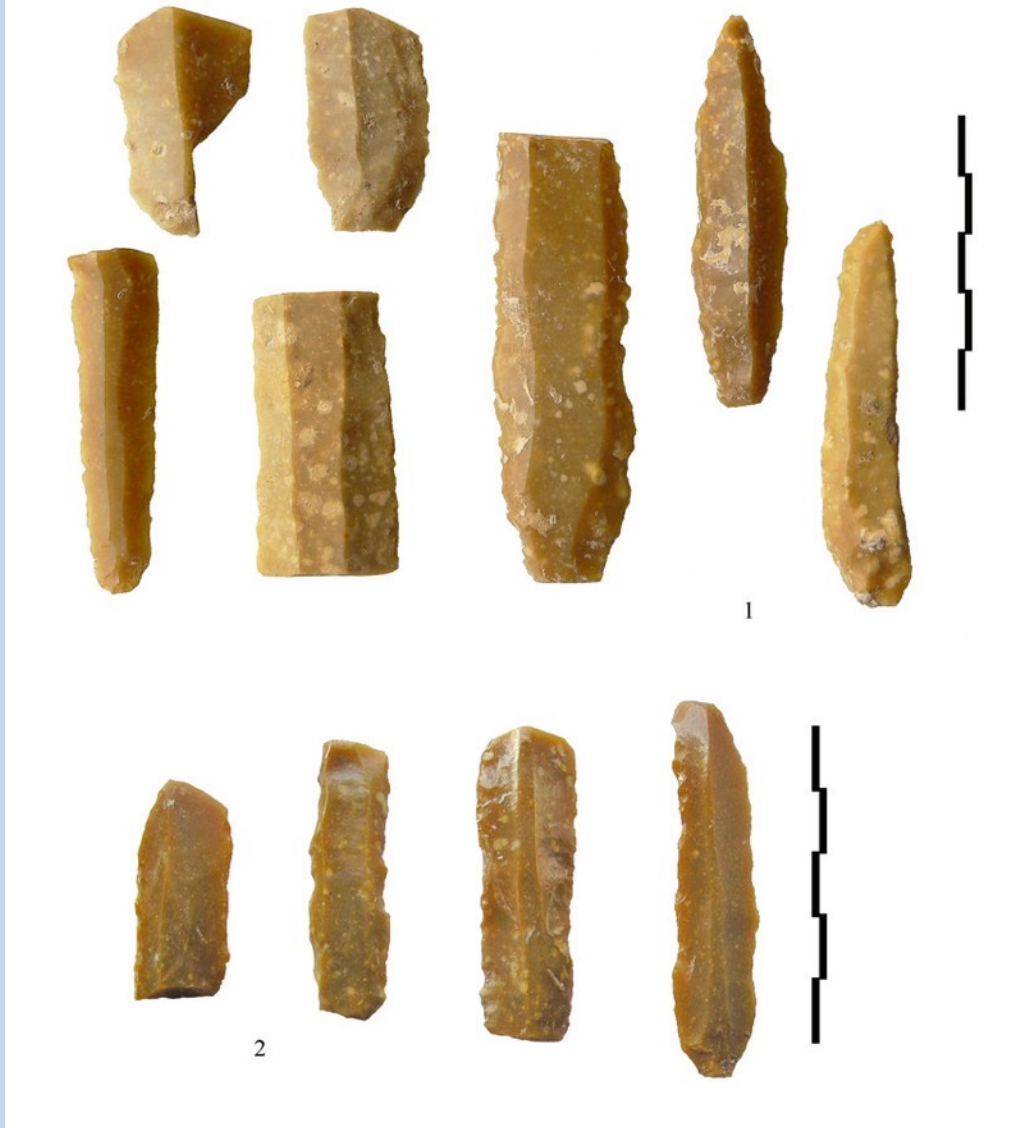
Seramik

Körös Kültüründe bazı seramik örneklerin üzerinde, Starchevo örneklerinde olduğu gibi seramikler üzerinde alçak kabartma olarak insan yüzlerine rastlanır.

Tizaszőlős–Domaháza yerleşiminden karakteristik Körös Kültürü Neolitik Dönem Seramik Örnekleri

KÖRÖS KÜLTÜRÜ

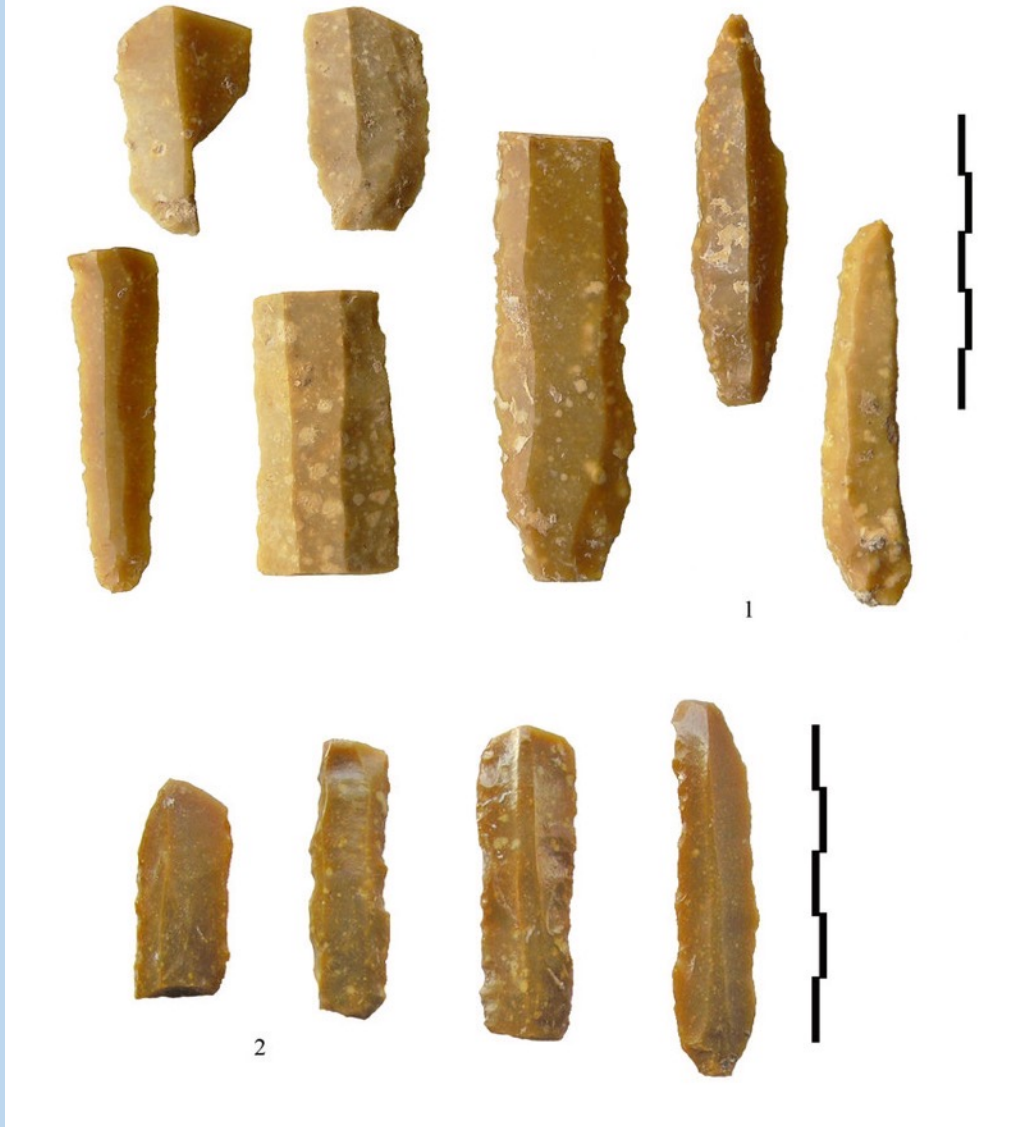
Starchevo – Körös – Cris kompleksinin ortak özellikleri seramik ve seramik dışında da yüksek kalitede yapılan 'Balkan' çakmaktaşı aletlerdir.

Bu çakmaktaşı aletler sarı noktalı bir kaynaktan gelir ve çok kaliteli taş alet yapımına müsaittir. Yandaki fotoğraf bu çakmaktaşı türüne örnektir

KÖRÖS KÜLTÜRÜ

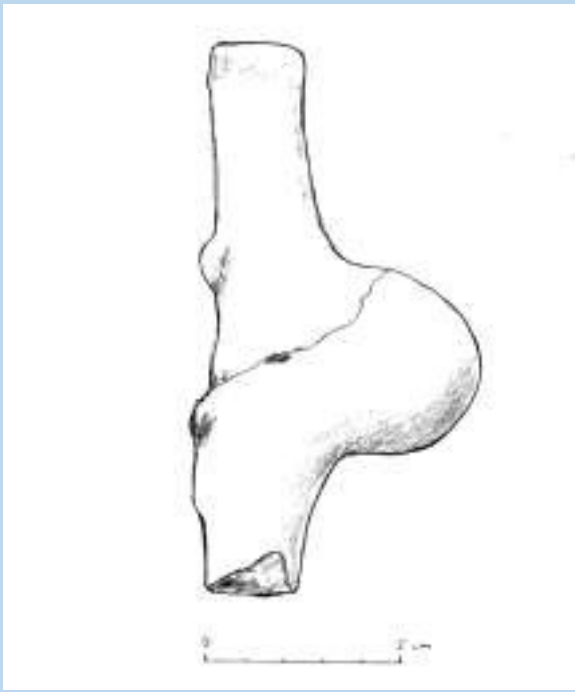
Bu çakmaktaşının tam kaynağı bilinmese de bunun Bulgaristan'da olduğu varsayılmaktadır.

Macar Ovası'ndaki Körös Kültüründe genellikle taş işçiliği düşük kalitelidir. Ancak, Endröd 39 isimli Körös yerleşiminde bu çakmaktaşı ile yapılmış 101 adet dilgi ele geçmiştir.

Bu çakmaktaşı aletler sarı noktalı bir kaynaktan gelir ve çok kaliteli taş alet yapımına müsaittir. Yandaki ve alttaki fotoğraflar bu çakmaktaşı türüne örneklerdir.

KÖRÖS KÜLTÜRÜ

Figürinler

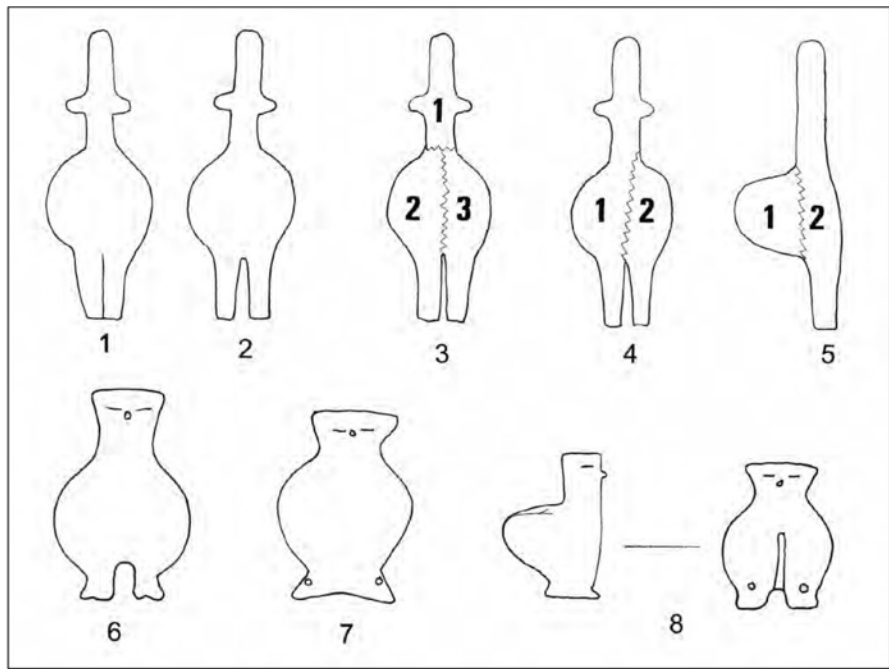

Körös Kültüründe karşımıza çıkan figürinler, Starchevo örnekleri gibi kalçaları abartılı olarak verilmiş, yüz özellikleri verilmeden sonlandırılmış formlardır. Benzer özellikler Criş Kültürü örneklerinde de görülür.

Körös ve Criş figürinlerindeki bu detayların verilmemiş olması, figürin tanımlarındaki adsızlığı (anonimiteyi) göstermektedir.

Figürinlerin yüzlerinde verilmeyen detaylar, kalçaların ve üreme organlarının gösterilişi, veya ellerin vücutta göğüs üzerinde veya karında tasvir edilmesi gibi jestlerle kendini göstermektedir.

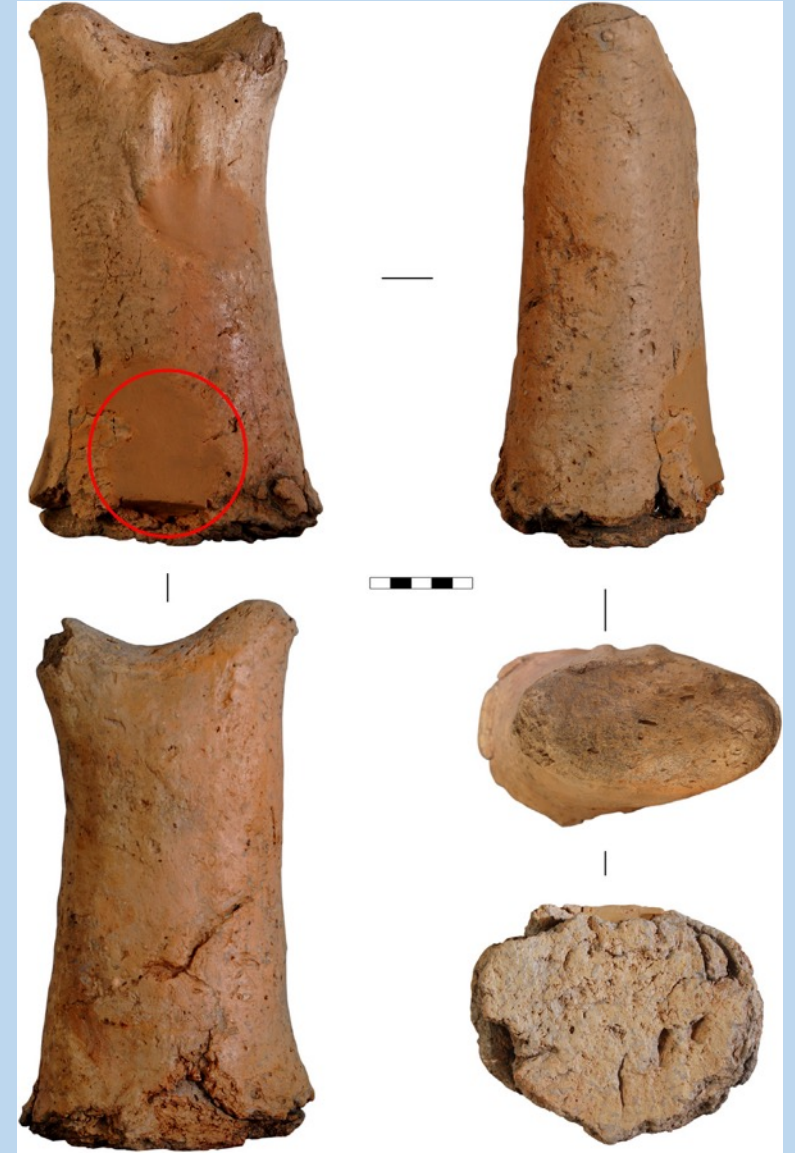
Bunlar belki doğumla ilgili veya dans gibi toplumsal faaliyetlerle ilgili motifleri temsil etmektedir.

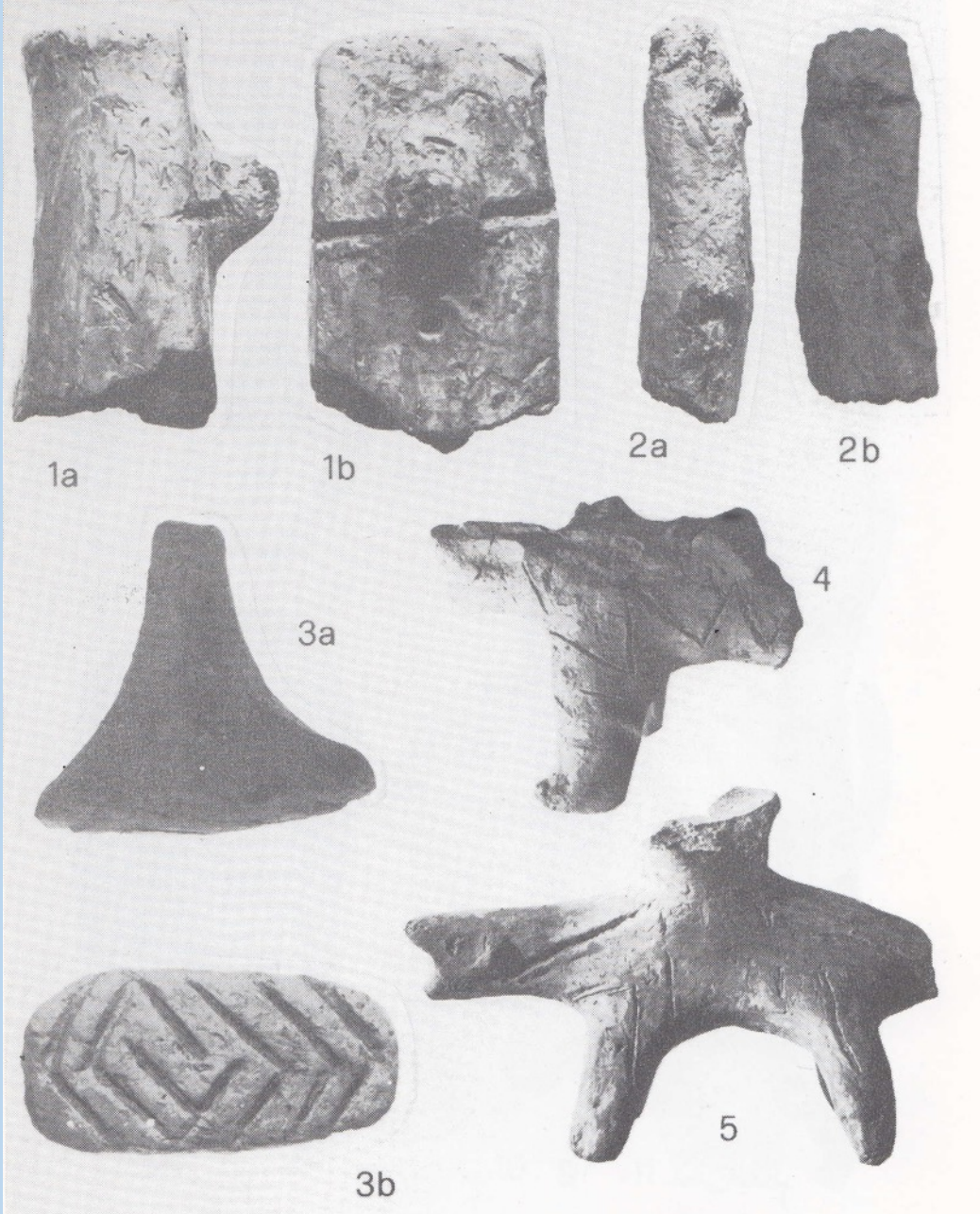
KÖRÖS KÜLTÜRÜ

Figürinler

KÖRÖS KÜLTÜRÜ

Figürinler

Szolnok-Szanda'daki Körös kontekstlerinde dört ayaklı boynuzlu hayvan figürinleri bulunmuştur.